

Секція 4. Професійна відповідальність фахівця технічного профілю в сучасних умовах

УДК 327.2

Н. Городиська

Галицький коледж ім. В. Чорновола (Україна)

СОЦІАЛЬНА ЕВОЛЮЦІЯ І СОЦІАЛЬНИЙ ПРОГРЕС В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

N. Horodyska

SOCIAL EVOLUTION AND SOCIAL PROGRESS IN THE GLOBALIZATION

В сучасному світі відбуваються суперечливі зміни, що характеризуються, з одного боку, прогресом у науково-технічній, виробничій та інформаційній сферах, а з другого боку, посиленням соціальної деградації не лише соціальних груп та спільнот, а й цілих країн. Соціальні зміни в різних країнах світу в умовах глобалізації, можна адекватно оцінити лише в контексті аналізу процесів соціальної еволюції.

Глобалізація – категорія яка відображає процес обміну товарами, послугами, капіталом та робочою силою, що виходить за межі державних кордонів, і набуває форм постійного та неухильно зростаючого міжнародного переплетіння національних економік. Вона втілює ідею інтегрованості країн у світове співтовариство та їхнього спільного розвитку. Глобалізація – процес соціальної трансформації, у ході якого людські співтовариства поступово інтегруються у всесвітню соціальну систему.

Соціальну еволюцію часто ототожнюють із соціальним прогресом. Проте між цими поняттями існує різниця.

Соціальна еволюція означає будь який вид розвитку, а терміном “прогрес” позначають розвиток тих якостей, які люди оцінюють як позитивні з позиції певних цінностей (те, що один вважає прогресивним, інший може вважати регресивним).

Прогресом називаємо ті якісні чи структурні зміни певного суспільного явища чи соціальної системи, які становлять удосконалення цього явища, порівняно з його попереднім станом, а регрес – рух назад, зворотній розвиток від вищих форм до нижчих.

Прогрес буває глобальний (досягнення людства протягом усієї історії), і локальний (здобутки певної людської спільноти). Виділяють еволюційні та циклічні теорії соціального прогресу.

Прихильники еволюційної (оптимістичної) теорії зазначають, що суспільство послідовно проходить певні стадії розвитку, стаючи все досконалішим, розглядають соціальні зміни як лінійний розвиток, тобто один сценарій розвитку для всіх.

Огюст Конт виділяв: теологічну (до 1300 р.), метафізичну (до середини XIX ст.) і позитивну стадії (період від середини XIX ст. до сьогодні). На кожній з них, на його думку суспільство ставало все раціональнішим, багатшим і менш агресивним.

Герберт Спенсер вважав, що в основі еволюції лежить природний відбір. Повинні вижити “кращі” суспільства, а “неприспособлені” — приречені на загибель. Фінальна стадія розвитку людства – розвинуті індустріальні суспільства.

Карл Маркс пов’язував прогрес із розвитком продуктивних сил і класовою боротьбою. Розвиток техніки виводить на арену історії нові суспільні класи, відповідно, рабовласників і рабів — феодалів і залежних селян — буржуазію і робітничий клас тощо.

Неоеволюціонізм (середина XX ст. Г. та Дж. Ленські, Л. Вайт, Дж. Стюарт, Т. Парсонс). Серед сучасних вчених, поширена думка про те, що еволюція не обов’язково є скерованою в один бік, а розвивається у багатьох напрямках (багатолінійно і стрибкоподібно). Вони визнають, що зміни не обов’язково передбачають прогрес і

Секція 4. Професійна відповідальність фахівця технічного профілю в сучасних умовах

можуть здійснюватися різними шляхами, але погоджуються, що людство в цілому справді розвивається [1].

Прихильники циклічної (песимістичної) теорії вважають, що прогресу — як лінійного процесу — не існує, а натомість є цикли, у межах яких повторюється історія на щораз вищому рівні. Однак підсумок завжди той самий — через певний проміжок часу цивілізація гине.

Автор теорії циклічного розвитку націй Дж. Віко стверджував, що кожен народ долає три етапи, що постійно відтворюються: епоху богів (дитинство), героїв (юність), людей (зрілість, вища точка цивілізації). Кожен цикл завершується загальною кризою і розпадом суспільства.

Протягом усієї історії людства існує певна кількість цивілізацій. Освальд Шпенглер у книзі “Занепад Європи” виділяє їх вісім: “єгипетська”, “індійська”, “вавилонська”, “китайська”, “аполлонівська” (грекоримська), “магічна” (візантійсько-арабська), “фаустівська” (західноєвропейська) і культура майя. Він вважав, що кожна цивілізація існує приблизно 1000 років. Оскільки, на його думку, західна культура зародилася близько 900 р. н. е. то її занепад на початку XX ст. мав бути вже не за горами.

Англійський дослідник Арнольд Тойнбі в праці “Осягнення історії” виділяє 37 цивілізацій, які поділяє на три групи: “розквітлі цивілізації” (їх 27 — китайська, єгипетська, західна та ін.), “нерозвинуті цивілізації” (їх всього 5 — несторіанська християнська, монофізитська християнська — обидві не розвинулись через те, що були поглинуті ісламською та ін.) і “застиглі цивілізації” (ескімоська, спартанська та ін.). Він висловлював ідею, що цивілізація виникає як відповідь на певний “виклик”: дія природних сил (наприклад, суворий клімат) або людський фактор (войовничі сусіди). Якщо еліта суспільства не здатна згуртувати його і дати відсіч — суспільство загине.

На думку російського вченого Льва Гумільова, кожна нація становить своєрідний живий організм — із циклом життя від народження до смерті приблизно 1200 років. Прихильники циклічних теорій переконані, що цивілізації, як люди, народжуються, розквітають, старіють і занепадають. Вони не вбачають значного прогресу одних цивілізацій, порівняно з іншими [2].

Отже, взаємозв'язок соціального прогресу і регресу утворює діалектичну пару, а тому має розглядатися методологічним засобом осмислення соціальних змін, особливо у умовах глобалізації людства.

Глобалізація відкриває перед людством величезні можливості в розширенні обміну товарами, послугами, інформацією, технологіями та капіталом, взаємодії в гуманітарній сфері, духовному збагаченні особистості. Водночас для значної частини людства глобалізація несе в собі й істотні загрози, зумовлюючи розмежування країн на «цивілізаційний центр» і «периферійну зону», поглиблюючи їх диференціацію в соціально-економічному розвитку. Глобалізація прискорила економічні кризові явища навіть у тих країнах, які не так давно вважались заможними. Вона привела до необхідності об'єднання малих країн, щоб протистояти економічній експансії, а великі поставила перед загрозою розпаду.

Нині людство зіткнулося із ситуацією, за якої значна частина країн опинилася за межами економічного та соціального прогресу. Тож подолання глобальної нерівності перетворилося в центральну проблему сучасності.

Література

1. Войтович Р. В. Глобалізаційні процеси в сучасному світі. URL: http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Navch_Posybniky/ee5b5efc-88dd-4070-ae8b-e64b11b6ff2a.pdf
2. Скворець В.О. Соціальний прогрес як суспільствознавча проблема. URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_47_123.pdf